

כדי להנצל. וכמו שכתב הגאון רבי צבי הירש ברלין (בהגהותיו על החינוך מצוה נ') וז"ל: המצוה הזו, להרוג בסייף המחויב, היא על בית דין הראוי לדון דיני נפשות. ויש להסתפק, במי שנגמר דינו וברח, אם יש מצוה בזה ליחיד בפגעו בו, כי הוא ימיתנו, ויעוין רמב"ן (עשה יג) שהוסיף על הרמב"ם בגואל הדם, אבל בזולתו לא מצאנו, עכ"ל. הנה גם על אחרים מסופק ר' צבי הירש אם מוטלת מצוה זו לבער הרע מקרבנו, וכל שכן שמסתבר שלא חייב להמית עצמו. ויעוין בבראשית רבה (פס"ה כב) שיקום איש צרורות קיים בעצמו ד' מיתות בי"ד, ואם כן קצת משמע שיש גם על החייב בעצמו מצוה של ובערת הרע. ויש לדחות דשאני התם דלכפרה עבד כך ולא מדין ובערת הרע.

והנה בגליוני הש"ס ביומא דף פה ע"א דן על פי הגמרא בסנהדרין (דף מב ע"ב) שם מבואר שהיוצא ליהרג, ואמר שיש לו ללמד על עצמו זכות מחזירין אותו לבית דין, אפילו אם אין ממש בדבריו [פעם ראשונה ושניה], ואם כן אולי כל מחוייב מיתה, מחוייב לומר שיש לו ללמד על עצמו זכות, כדי להאריך את חיי השעה של עצמו, מכיון שהמצוה להרוג מוטלת רק על הבית דין, אבל כלפי עצמו אדרבה מצווה לשמור על חייו. ודוחה גליוני הש"ס, על פי הגמ' בחולין (דף קמ ע"א) שמשמע משם שיש מצוה של 'ובערת' על כל אחד מישראל, ואם כן אולי גם המחוייב מיתה, מחוייב להזדרז ללכת למיתה כדי לקיים המצוה של 'ובערת', עיי"ש. והיה מקום לומר שאפילו אם הנידון למיתה עצמו, אינו מחוייב במצוות 'ובערת', מכל מקום אינו חייב לעשות מעשים להאריך ימים, כשם שלא היה ליהושע להאריך את המלחמות כדי לזכות בחיים, ואדרבה ע"י ההתחכמות נענש ונתקצרו ימיו, כמבואר במדבר רבה (פכ"ב ו).

דף פב ע"א

חולה מאכילין אותו על פי בקיאי

בעל חולה ומסרב לאכול ביום הכיפורים א"כ תאכל אשתו עמו

שאלה זוג שהבעל חולה מסוכן רח"ל, ואשתו אינה חולה מסוכנת, הבעל עפ"י דעת הרופאים חייב לאכול, ואינו רוצה לאכול א"כ גם האשה תאכל, האם מותר לאשה לאכול כדי שבעלה החולה יאכל ויציל את נפשו?

תשובה מעשה כעין אירע בבית דין של אמסטרדם, שאדם היה חייב לשתות חלב אתון וסירב, ואז השפיע עליו בנו בערמה והביא חלב בכלי

אחר, ואמר שהוא חלב עז, וביקש מאביו לשתותו. אמר לו אביו אם זה נכון שהוא חלב עז שתה אתה ממנו, ואח"כ אשתה אני. והלך הבן לשאול את הגאון ר' יצחק סרוק אם ישתה והשיב לו לאיסור. והבאנו מקור לדבריו מדברי ר' שמעון במסכת כתובות (דף סז ע"ב) שאדם המסרב לאכול משלו, אא"כ מצדקה לא נותנים לו, ואם ימות שימות. כי אנו באים לעזור למי שלא יכול לבד לעזור לעצמו, משא"כ אם יכול בעצמו לחיות, ומסרב אין אנו חייבים לעזור לו. וכך בעניננו. ואין הדבר דומה למעשה שהיה בתקופת ר' ישראל סלנטר זצ"ל שהיתה מגפה בעיר וחשש שלא יאכלו ביום הכיפורים, קם לאחר התפילה ביו"כ, עשה קידוש ואכל, כי שם לא ידעו הציבור כ"כ מהצורך לאכול, ואם לאו שהוא אכל יטעו ויסברו שאסור להם לאכול. וכמו כן אם היה הבעל שוטה, אם כן הוא אנוס ואינו בעל בחירה, דשוטה לא יכול לעזור לעצמו, ואז אולי היה מותר לאשתו לאכול כדי להצילו.

שם

דף פב ע"א

אמרי"ל 3254567

חולה מאכילין אותו על פי בקיאת

האם חולה שיש לו עצמו חלשות יאכל ביום הכיפורים

שאלה נערה בת שתים עשרה וחצי שלפי המצב הגופני שלה, גיל העצמות שלה הם כמו ילדה בת עשר - אחד עשרה שנים, כיצד תנהג ביום הכיפורים, כאשר היא סובלת גם מחולשה, ורופא אומר שרצוי שתצום רק עד הצהרים ביום הכיפורים?

תשובה לעצמות יש חשיבות רבה מאד על בריאותו של האדם, וכמו שכתוב במסכת יבמות (דף קב ע"ב) על הנאמר בישעיה (נח ז) הלא פרוס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית, כי תראה ערום וכיסיתו ומבשרך לא תתעלם... ותפק לרעב נפשך, ונפש נענה תשביע. ונחך ה' תמיד, והשביע בצחצחות נפשך, "ועצמותיך יחליץ", [ופירש רש"י יחליץ יזיין, כמו חלוצי צבא (כמדבר לא), והרד"ק פירש ועצמותיך יחליץ ועצמותיך ידשן על דרך ושמועה טובה תדשן עצם. וזכר העצמות. לפי שהם מוסדות הגוף, וכענין זה אמרו רבותינו ז"ל העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה אומר החליצנו ה' אלוקינו, כלומר השביענו ודשננו...]. אמר ר' אלעזר: זו מעולה שבברכות. ועל סמך כך אנו מתפללים בברכת החודש על חלוץ עצמות. ובברכת המזון בשבת אנו מתפללים: "רצה והחליצנו" כלומר שהשי"ת יחליץ עצמותינו. ולכן תקנו זאת